

Groeten

Van: [J], [J] <[J]@fryslan.frl>

Verzonden: vrijdag 12 maart 2021 01:04

Aan: [J], [J] <[J]@fryslan.frl>; [J], [J] <[J]@fryslan.frl>; [J]
<[J]@fryslan.frl>

CC: [J], [J] <[J]@fryslan.frl>

Onderwerp: RE: Procesverloop drijvend zonnepark Skulenboarch

Hallo [J],

Dank voor je mail en het meedenken.

Ik zal nog even in het rood zetten wat mijn mening is over het laten vervallen van een aantal punten:

- Het zonnepark beslaat uiteindelijk meer dan de helft van het plangebied (zie inrichtingsschets). **Dit zal geen positief effect hebben** op de aanwezige natuurwaarden en de functie(s) die de plas op dit moment vervuld voor beschermde natuurwaarden. **Dat is ook geen verplichting**. De vraag die we wel ons moeten stellen, is of dit effect binnen acceptabele normen valt. Door gebruik te maken van lichtdoorlatende panelen en door rondom de plas maatregelen te nemen die de aanwezige natuurwaarden stimuleren, is in ieder geval voor een aanpak gekozen die laat zien dat men hun best heeft gedaan de effecten zo klein mogelijk te houden en voor bepaalde soorten zelfs een positief effect na te streven. **Dat weten we niet zeker**. Het is allemaal niet onderzocht, en ondertussen stromen de aanvragen binnen voor deze initiatieven. Ik heb al voorgesteld of wij als provincie zijnde niet zoâ€™n onderzoek op poten kunnen zetten. Ik weet ook niet hoe het zit met warmte-uitstraling op het water, en wat voor effect het schoonmaken e.d. op de waterkwaliteit heeft. Het is allemaal vaag. Gezien dat de plas in de winter veelvuldig wordt gebruikt door grote hoeveelheden watervogels, is er met het onderzoek denk ik de verkeerde nadruk gelegd op de waarde van de plas, omdat het onderzoek in een andere periode heeft plaatsgevonden. Logischerwijs hebben vogels in de lente/zomer/herfst dan ook meer uitwijkmogelijkheden naar andere meren/plassen. De aanvrager heeft aangegeven dat ze flexibel zijn wat betreft het verplaatsen/verminderen van de zonnepanelen op de plas. Ik zou willen voorstellen om richting de aanvrager met een voorstel te komen wat wij qua volleggen van de plas acceptabel vinden en hoe dat er dan moet komen uit te zien.

Hier is nog een artikel over een ander drijvend zonnepark in Oudehaske. Daar loopt nog een onderzoek over drijvende zonnepanelen m.b.t. ecologie en waterkwaliteit: [Drijvend zonnepark op zandwinplas bij Oudehaske aangesloten op net - Leeuwarder Courant \(lc.nl\)](#)

Hierbij nog een onderzoek van de WUR over effecten op soorten van zonneparken op land en drijvende zonneparken: [475349 \(wur.nl\)](#)

waarnemingen geïnterpreteerd kunnen worden als aanwijzing dat zonneparken werkelijk leefgebied zijn.

Zoogdieren

In een gedegen review besteden Montag et al. (2016) en Harrison (2017) aandacht aan de ecologische effecten van zonneparken. Montag is een van de weinige bronnen met velddata van zoogdieren in zonneparken. Volgens Harrison zijn er verder tot en met 2016 geen serieuze studies naar zoogdieren en natuurwaarden in het algemeen in zonneparken.

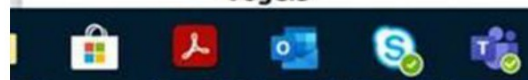
Over alle acht zonneparken in Groot-Brittannië waarin batdetectors waren opgesteld was er geen verschil met de controlegebieden in het aantal soorten waargenomen vleermuizen (Montag et al. 2016). Vleermuizen vermijden zonneparken niet en worden er ook niet door aangetrokken. Wel leek de vleermuisactiviteit geringer te zijn in de zonneparken. Indien dat het geval is, kan interactie met kunstmatig vlakke zonnepanelen een oorzaak zijn. Nader onderzoek wordt aanbevolen. Er zijn aanwijzingen dat vleermuizen panelen als wateroppervlakten waarnemen. Het lijkt echter onwaarschijnlijk dat daardoor een aanvaringsrisico bestaat. Er zijn geen studies bekend waar slachtoffers gevonden werden (Taylor, 2010; Harrison et al., 2017).

In dezelfde studie werden hazen (*Lepus europaeus*) in hoge dichtheden waargenomen in zonneparken. De rijen zonnepanelen leken als dekking gebruikt te worden. In zonneparken waren de dichtheden hoger dan in de controleplots, wat mede veroorzaakt kan zijn door een aantrekkelijke, gevarieerde vegetatie daar als gevolg van het inzaaien van bloemrijke grasklavermengsels.

Ook de vos (*Vulpes vulpes*) werd waargenomen in de onderzochte zonneparken, evenals sporen van dassen (*Meles meles*). De Wiltshire Wildlife Trust (2018) volgt de ontwikkeling van de Chelworth solar farm waar ook hazen, konijnen en reeën worden waargenomen. Herden et al. (2009) noemen ook deze soorten voor zonneparken in Duitsland en bovendien nog eekhoorn (*Sciurus vulgaris*) en damhert (*Dama dama*).

Voor zoogdieren functioneren zonneparken dus als leefgebied. Als het grasland tussen en onder de panelen kruidenrijk is en veel dekking geeft, is het in potentie een aantrekkelijker leefgebied dan intensief gebruikt agrarisch gebied. Voor uitwisseling met de omgeving is het belangrijk dat het rond het zonnepark geen barrière is. Voor vrijwel alle soorten is het voldoende als de onderrand 1 meter van de grond is. Voor reeën en herten is meer nodig. Hagen of sloten als afscheiding hebben in ecologisch opzicht de voorkeur boven hekken.

Vogels

Team G | NLP60E | Onders | Soorte | Rottige | WNB H | Drijven | Onders | Doc

← → ↻ 🔒 <https://edepot.wur.nl/475349>

☰ 45 van 72 🔍 — + 🔍 ↻ | 📄 Paginaweergave | A Hardop v

broeden.

Zonnepanelen bieden ook nieuwe nestlocaties (bijvoorbeeld Lamont & El Chaar, 2011; Tröltzsch & Neuling, 2013; Hein Europese vogels betreft, is nestelen op de panelenconstructie Kwikstaart, Zwarte Roodstaart, Grauwe Klauwier en Kramsvogel 2014; Herden et al., 2009).

Een mogelijk negatief effect van zonneparken betreft direct licht. Zonnepanelen concentreren zonne-energie, wat kan leiden tot oververhitting. Dit kan echter in slechts een aantal specifieke gevallen voor te komen. Het gebruik van spiegels om zonne-energie te concentreren, lijkt niet in Nederland/Europa te zijn (McCrary et al., 1986; Kagan et al., 2014). Het effect van vogels is bekend van (normale) zonneparken in de woensdijk. Zonnepanelen met wateroppervlakte verwisselen ('lake effect') (Montag et al., 2016). Deze vogels sterven niet direct, maar stranden al dan niet worden daar gepredeerd (Kagan et al., 2014). Bij gedetailleerde onderzoeken in het Verenigd Koninkrijk werden geen slachtoffers in zonneparken gevonden (Lumpe, 2012; Herden et al., 2009). Herden et al. 2009 observeerde watervogels die over zonneparken vlogen. Ook DeVault et al. (2016) rapporteerde aanvaringsslachtoffers aan ondanks een grote steekproef. Het is niet wél kadavers, maar de precieze doodsoorzaak en daarmee ook onduidelijk.

Insecten en andere ongewervelden

Montag et al. (2016) vergeleken in Engeland waarnemingen

Windows taskbar icons: Windows, Search, Task View, Edge, File Explorer, Microsoft Store, Adobe Reader, Outlook, Skype, Teams

Team G | NLP60E | Onders | Soorte | Rottige | WNB H | Drijven | Onders | D | Doc

← → ↻ <https://edepot.wur.nl/475349>

kan het temperatuurpatroon in de plas veranderen wat een definitief negatief effect.

- Vissen. Vissen kunnen panelen gebruiken om onder te schuilen, wat verwacht wordt.
- Fytoplankton. Gemiddeld zal het overdag koeler zijn onder de panelen (afkoeling aan de lucht). Het gaat om maximaal 5% van de verwachte productie.
- Aanhechtingsmogelijkheden voor macrofauna aan de onderzijde van het water leven, hebben 'substraat' nodig, waaraan ze zich kunnen vasthouden. Het bodem zijn of de stengels van waterplanten of wortels van waterplanten. Mosselen, hechten zich aan 'hard substraat'. Dat kan een alternatief zijn voor iets anders. Niet ieder materiaal is geschikt. Onderzocht wordt of een drijvende constructie ruw gemaakt kan worden en kan functioneren als bijvoorbeeld mosselen. Mosselen filteren het water en verbeteren de waterkwaliteit voor organismen en kunnen zo bijdragen aan de waterkwaliteit.
- Drijvende matten aan de buitenste rand van het zonnepaneel, waarop oevervegetatie kan groeien. Deze vegetatie wordt gebruikt voor macrofauna, maar ook voor vis. Dergelijke vegetatie kan biodiversiteit in dieper water, waar geen onderwatervegetatie is, creëren. Het leefgebied voor insecten (ook insecten waarvan de larven in het water leven) waarvan vogels en vleermuizen ook weer kunnen profiteren. Dit kan een plan voor het Lingemeer (K3Delta).

De IJsselmeerprovincies Flevoland, Friesland, Noord-Holland en Zeeland hebben genomen om een verkenning uit te voeren naar de mogelijkheden voor zonnepanelen op water. De input voor het opstellen van de Regionale Energie Strategie (RES) is nodig. (https://solarmagazine.nl/nieuws-zonne-energie/i17800/voor-duizenden-hectare-zonnezandbanken-en-zonne-eilanden-op-water). Het IJsselmeergebied ruimte is voor vele duizenden hectare zonnepanelen op water. Het IJsselmeer is een belangrijk gebied voor watervogels nu al gebrek hebben aan voedsel. Bij zulke gebieden worden wat het verlies aan oppervlakte open water voor de biodiversiteit en de beschikbaarheid daarvan voor bv. meeuwen en sterns. Het door ruimtelijk beleid en natuurwetgeving in principe uitgesloten. Deze verkenning niet in de weg gestaan.

Windows taskbar icons: Windows, Search, Task View, Edge, File Explorer, Microsoft Store, Adobe Reader, Outlook, Skype, Teams.

Team G | NLP60 | Onders | Soorte | Rottige | WNB H | Drijven | Onders | D Doc

← → ↻ https://edepot.wur.nl/475349

5.6 Conclusies en kennisleemten

- Er liggen volop kansen voor biodiversiteit op zonneparken. Een zonnepark kunnen bijdragen aan de verhoging van de biodiversiteit voor vegetatie, insecten en een aantal vogelsoorten.
- Cruciaal voor een combinatie zonnepark-biodiversiteit is dat de bodem blijft komen. Dat lukt niet indien alleen naar maximale opbrengst dient dus gezocht te worden naar een optimum tussen opbrengst en biodiversiteit.
- Het beheer na realisatie van het zonnepark is essentieel. Het zou direct bij het ontwerp meegenomen moeten worden om de biodiversiteit te behalen. Dat gebeurt nu nog te weinig.
- Zonnepanelen op het water zijn zeker kansrijk en hebben een andere beleving (landschap) dan zonnepanelen op land.
- Tweezijdige panelen die het wateroppervlak niet volledig bedekken, voorkeur boven enkelzijdige panelen op pontons die het wateroppervlak volledig bedekken.
- Er zijn diverse mogelijkheden om bij zonnepanelen op water de biodiversiteit kunnen verhogen. Dit zou nader onderzocht moeten worden.
- Bij grootschalige projecten zonnepanelen op water zal het beheer van watervogels onderzocht moeten worden.

Kennis vergaren over zonneparken als leefgebied

Afgezien van een zonnepark als bedreiging van natuur als zodanig gerealiseerd worden, lijken er vooral kansen te zijn voor biodiversiteit op name wanneer het gaat om nu intensief gebruikt agrarisch gebied. Voormalige vuilstortplaatsen, braakliggend industrieterrein, etc. kunnen beoordeeld worden of het gebied op een natuurgebied lijkt. Dit is een toets die de bestaande regelgeving voorschrijft.

Er zijn kansen, maar hoe die het best op een efficiënte en betaalbare manier bekend. Bij veel zonneparken worden op vrijwillige basis maatregelen genomen voor de biodiversiteit. Bloemrijke mengsels worden ingezaaid, hagen aangelegd. Maar dit soort maatregelen kan alleen succesvol als het vervolfbeheer wordt bepaald en afgesproken. Ook wordt het of de doelen van deze maatregelen goed gekozen zijn, zelden onderzocht.

- Vanuit soortenbescherming is een cumulatietoets niet wettelijk verplicht (in tegenstelling tot gebiedsbescherming/N2000). Logisch verstand zegt dat er uiteindelijk wel een keer een grens in zicht komt wanneer teveel zandwinplassen vol gelegd worden met zonnepanelen en er geen uitwijkmogelijkheden meer zijn voor watervogels. Bij voorgaande aanvragen hebben we nooit om deze cumulatietoets gevraagd. Bij onderhavige aanvraag is het zoals gezegd geen wettelijke verplichting, maar er komt een keer een moment dat we dat wel aan aanvragers gaan vragen. **We kunnen dus juridisch gezien afzien van het vragen van een cumulatietoets;** **J** heeft een overzicht van alle drijvende zonneparken. Volgens mij heeft **J** een kaartje gemaakt/laten maken? Misschien is het goed om eens de koppen bij elkaar te steken en aan te geven wanneer de grens is bereikt. Maar omdat het juridisch niet verplicht is, kunnen we er niet om vragen? Ik snap dit niet helemaal. Waarom zou je dit niet kunnen vragen, ook al heb je het eerder niet gevraagd? Dit valt toch onder voortschrijdend inzicht? Dit houdt toch ook weer indirect verband met conflicten t.a.v. de Wet natuurbescherming?
- De AERIUS berekening is niet helemaal compleet. Er mist bv. informatie over het onderhoud gedurende de gebruiksfase. Echter, daar staat tegenover dat de ontmantelingsfase en de aanlegfase in 1 berekening zijn opgenomen en niet in hetzelfde jaar uitgevoerd zullen worden. Daarmee is in mijn beleving invulling gegeven aan de verplichting de AERIUS berekening *worst case* uit te voeren. Daarnaast heb ik de grootste stikstofbron in de berekening verdubbeld om te kijken of men misschien net onder de 0,00 grens zou zitten, maar ook na verdubbeling zijn er geen depositieeffecten op N2000 te verwachten. Hiermee mogen we

aannemen dat het toevoegen van depositie agv onderhoud in de gebruiksfase aan de berekening niet leidt tot andere conclusies. **Dat betekent dat we akkoord kunnen gaan met de aangeleverde AERIUS berekening. Prima!**

- De effecten van reflectie van de zonnepanelen op vogelsoorten is een algemene kennisleemte. Navraag bij Vogelbescherming Nederland vandaag leert dat er enkel anekdotisch bewijs is dat vogels zich vergissen en door de reflectie van de zonnepanelen, de panelen aanzien voor wateren zich vervolgens te pletter vliegen op de panelen. Hier is echter nog nooit wetenschappelijk onderzocht naar uitgevoerd. Het is ook al even geleden dat dit voor is gekomen. De technologisch ontwikkelen van panelen heeft niet stil gestaan en waar het vroeger allemaal donkerblauwe reflecterende panelen waren, bestaan er tegenwoordig ook matzwarte panelen die dus niet reflecteren. Daarmee los je het probleem op. Het gaat te ver om deze initiatiefnemer fundamenteel wetenschappelijk onderzoek te laten uitvoeren om deze kennisleemte in te vullen. **Dat gaat de grenzen van redelijkheid en billijkheid voorbij.** Als dit tegenwoordig al opgepakt zou moeten worden (gezien de range aan verschillende typen panelen die voorhanden is) is dit meer iets voor een brancheorganisatie of voor de overheid om op te pakken. **Je zou zeggen dat de branche-organisatie dit al lang had moeten laten uitvoeren.** Nu wordt er van alles gedaan, en we weten niet goed wat voor effecten het heeft/conflicten het veroorzaakt t.a.v. de Wet natuurbescherming. Dan zijn we toch allemaal in overtreding in principe als we toestemming verlenen voor zonneparken? Doen we dan niet aan een soort van struisvogelpolitiek?

Wat betreft waterinsecten: aantrekkingskracht van panelen op waterinsecten kan verminderd worden door witte strepen op de panelen aan te brengen. Kleine strepen (1,8% van oppervlakte) blijken voldoende (Horváth et al., 2010). **Matte panelen met antireflectieve coatings blijken niet te helpen (alleen onder bepaalde weersomstandigheden en voor bepaalde soortgroepen; Száz et al., 2016)**

- Ten aanzien van nader onderzoek naar het effect op ganzenpopulaties t.a.v. het verliezen van mogelijke foerageer-/rustplaats: **Dit is afdoende beschreven in de natuurtoets** (versie 12 december 2020). Het gaat om kleine aantallen tov de Friese populatie. In de onderbouwing tav N2000 wordt geconcludeerd dat er tav ganzen geen effect optreedt. **Zie het eerste bolletje, want daar waren** **en ik het niet mee eens.**
- **De melding die gedaan moet worden bij de start van de werkzaamheden zal worden opgenomen als voorschrift in het besluit.** Op deze manier kan een toezichthouder van de provincie een controle uitvoeren of het conform een ecologisch werkprotocol wordt uitgevoerd en de aangetroffen beschermde soorten niet gehinderd worden en dat er geen verblijf-/nestplaatsen worden vernietigd; **Ik wilde er wellicht wat strenger inzitten, mocht er toch blijken dat er geen ontheffing nodig is. Op die manier houden we toch nog wat controle er op. Vandaar dat ik het had benoemd.**

Met vriendelijke groet,

provinsje fryslân
provincie fryslân

Vergunningverlener Wet natuurbescherming

Tweebaksmarkt 52 (bezoekadres)

Afdeling Omgevingszaken/Team Groene Regelgeving

Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden
(058) 292 5925 / provincie@fryslan.nl
WhatsApp: 06 10 26 88 31

06 [redacted] J

 @fryslan.frl

www.fryslan.frl

Volg ons op social media!

[illegible]

Tink oan it miljeu foar 't jo beslute dizze mail te printsjen / Denk aan het milieu voor u besluit deze mail te printen.

[illegible]

Van: [REDACTED], [REDACTED] <[REDACTED]@fryslan.frl>

Verzonden: donderdag 11 maart 2021 14:49

Aan: [redacted], [redacted] <[redacted]@fryslan.frl>; [redacted], [redacted] <[redacted]@fryslan.frl>; [redacted]
<[redacted]@fryslan.frl>

Onderwerp: RE: Procesverloop drijvend zonnepark Skulenboarch

Dag allen,

(Eerst even TGR-intern. Ik heb [redacted] nog niet meegenomen in deze mail. Zodra jullie akkoord zijn, kunnen we deze mail ook met [redacted] delen).

Naar aanleiding van het gesprek vanmorgen hierbij mijn inschatting van welke van de aanvullende eisen uit de brief van 19 januari 2021 (vanuit Omgevingszaken naar de gemeente) noodzakelijk zijn voor een ontvankelijke aanvraag op basis waarvan wij een juridisch houdbaar besluit kunnen schrijven. Nota bene: het gaat hier om het absolute minimum van wat we nodig hebben om een aanvraag in behandeling te kunnen nemen. Dit (mede) in het licht van de (bestuurlijke) wens om te onderzoeken hoe we als partijen dit weer op de rails kunnen krijgen. Mijns inziens zijn onderstaande punten noodzakelijk. Als we daar ook nog aan gaan tornen, dan begeven we ons op wel heel glad ijs. En dat schept tevens een onwenselijk precedent.

Tav Soortenbescherming

1. Er wordt een zekere mate van recreatie mogelijk gemaakt rondom de zandwinplas (wandelpaden, vissteigers, mountainbike routes, etc), terwijl dit in de huidige situatie nog niet het geval is. Het plangebied is nu voor een heel groot deel afgesloten en kan niet betreden worden door derden. Recreatie heeft per definitie een verstoring effect op natuurwaarden. In de natuurtoets dient beschreven te worden wat deze toename van verstoring door recreanten tot gevolg kan hebben op de aangetroffen beschermde soorten;
2. Er mist een ecologisch werkprotocol in de aangeleverde gegevens. Normaal gesproken nemen we een voorschrift op in een ontheffing dat er een ecologisch werkprotocol opgesteld dient te worden. Dat ecologische werkprotocol dient alleen bij grote initiatieven, zoals windmolenparken, ter goedkeuring aan ons voorgelegd te worden. Dit initiatief is daar te klein voor. Echter, in zoâ€™n ecologische werkprotocol worden de maatregelen uitgewerkt die in de natuurtoets zijn opgenomen. Deze natuurtoets is naar onze mening niet volledig voor wat betreft de maatregelen. In het werkprotocol dienen naast de maatregelen uit de natuurtoets ook o.a. de volgende maatregelen te worden opgenomen:
 - welke voorzorgsmaatregelen men neemt bij het schoonmaken van de zonnepalen (10 tot 20 keer per jaar) tijdens het broedseizoen.
 - waar de beschermde soorten (zoals dassenburcht en jaarrond beschermde nesten) zich bevinden en hoe daarmee moet worden omgegaan.
 - dat er geen uitstraling van kunstlicht naar de omgeving mag optreden en geen verstoring door werkzaamheden mag plaatsvinden tussen zonsondergang en zonsopkomst.
 - dat er niet in het broedseizoen gestart mag worden met de werkzaamheden. Het broedseizoen loopt globaal vanaf 1 maart tot 1 september. Indien men voornemens is om in het broedseizoen te starten met de werkzaamheden, dient er een broedvogelcheck uitgevoerd te worden door een ter zake kundig ecooloog.
 - hoe de ecologische begeleiding die veelvuldig in het rapport wordt genoemd er concreet uit ziet.

Tav Gebiedsbescherming

3. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is de Alde Feanen op iets meer dan 10 kilometer afstand. Daar geldt een instandhoudingsdoel voor de Kuifeend van 470 exemplaren. Er zijn in het verleden regelmatig in de winter grote groepen kuifeenden gezien op de zandwinplas, tot meer dan 800 individuen in oktober 2019. In de rapportage wordt in het hoofdstuk Gebiedsbescherming niets gemeld hierover, terwijl dit wel het dichtbijzijnde N2000 gebied is en in het hoofdstuk Soortenbescherming de hoge aantallen Kuifeenden op de plas wel benoemd zijn. Er dient op zijn minst in de rapportage aangegeven te worden waarom de realisatie van een drijvend zonnepark wel of geen effect heeft op pleisterende/slapende watervogels in de winter met in het bijzonder de Kuifeend. Als wordt gesteld dat er â€˜voldoende uitwijkmogelijkhedenâ€™TM zijn, dan dienen deze met naam en toenaam te worden aangegeven met een onderbouwing waarom deze voldoen als uitwijkmogelijkheid;

Tav Ruimtelijke Ordening

4. De zonneladder die is opgenomen in de Verordening Romte is niet doorlopen. Voor een ontvankelijke aanvraag dient dit wel te gebeuren.

Tav Houtopstanden

5. Er worden 20-40 bomen gekapt in het gebied. In het ontwerp van het projectgebied dient aangegeven te worden waar deze bomen exact worden gekapt en welke bomen dit zijn (inclusief kadastraal perceel en sectienummer). Ook waar mogelijke herplant plaatsvindt. Dan kunnen wij bepalen of er een kapmelding ingediend dient te worden alsmede een ontheffing voor de herplant op een andere locatie noodzakelijk is.

De bovenstaande punten zouden zo snel mogelijk met de initiatiefnemer gedeeld kunnen/moeten worden, zodat zij intern kunnen beraden of zij hiermee uit de voeten kunnen en of zij inschatten dat ze deze aanvullingen kunnen aanleveren op een termijn die tot gevolg heeft dat zij de SDE deadline van 1 september nog kunnen halen. Daarbij wil ik nog wel het volgende opmerken: Als ik zie wat er is overgebleven van de oorspronkelijke lijst uit de brief van 19 januari 2021 en men was op 20 januari aan het werk gegaan, dan hadden deze aanvullingen er al lang kunnen liggen.

Ten overvloede:

Voor de volledigheid hieronder nog even de punten die wel in de brief van 19 januari staan, maar die we voor deze concrete casus, om verschillende redenen, zouden kunnen laten vervallen, omdat ze niet behoren tot het absolute minimum voor een juridisch houdbaar besluit. (In **vetgedrukt** de doorslaggevende overweging). Uiteraard is dit voor discussie vatbaar. Als iemand vindt dat **Ã©Ã©n** van de onderstaande punten wel aangevuld zou moeten worden, dan moeten we het daar over hebben. Ik pretendeer niet de absolute waarheid in pacht te hebben. J

- Het zonnepark beslaat uiteindelijk meer dan de helft van het plangebied (zie inrichtingsschets). **Dit zal geen positief effect hebben** op de aanwezige natuurwaarden en de functie(s) die de plas op dit moment vervuld voor beschermde natuurwaarden. **Dat is ook geen verplichting.** De vraag die we wel ons moeten stellen, is of dit effect binnen acceptabele normen valt. Door gebruik te maken van lichtdoorlatende panelen en door rondom de plas maatregelen te nemen die de aanwezige natuurwaarden stimuleren, is in ieder geval voor een aanpak gekozen die laat zien dat men hun best heeft gedaan de effecten zo klein mogelijk te houden en voor bepaalde soorten zelfs een positief effect na te streven;
- Vanuit soortenbescherming is een cumulatietoets niet wettelijk verplicht (in tegenstelling tot gebiedsbescherming/N2000). Logisch verstand zegt dat er uiteindelijk wel een keer een grens in zicht komt wanneer teveel zandwinplassen vol gelegd worden met zonnepanelen en er geen uitwijkmogelijkheden meer zijn voor watervogels. Bij voorgaande aanvragen hebben we nooit om deze cumulatietoets gevraagd. Bij onderhavige aanvraag is het zoals gezegd geen wettelijke verplichting, maar er komt een keer een moment dat we dat wel aan aanvragers gaan vragen. **We kunnen dus juridisch gezien afzien van het vragen van een cumulatietoets;**
- De AERIUS berekening is niet helemaal compleet. Er mist bv. informatie over het onderhoud gedurende de gebruiksfase. Echter, daar staat tegenover dat de ontmantelingsfase en de aanlegfase in 1 berekening zijn opgenomen en niet in hetzelfde jaar uitgevoerd zullen worden. Daarmee is in mijn beleving invulling gegeven aan de verplichting de AERIUS berekening *worst case* uit te voeren. Daarnaast heb ik de grootste stikstofbron in de berekening verdubbeld om te kijken of men misschien net onder de 0,00 grens zou zitten, maar ook na verdubbeling zijn er geen depositieeffecten op N2000 te verwachten. Hiermee mogen we aannemen dat het toevoegen van depositie agv onderhoud in de gebruiksfase aan de berekening niet leidt tot andere conclusies. **Dat betekent dat we akkoord kunnen gaan met de aangeleverde AERIUS berekening.**
- De effecten van reflectie van de zonnepalen op vogelsoorten is een algemene kennisleemte. Navraag bij Vogelbescherming Nederland vandaag leert dat er enkel anekdotisch bewijs is dat vogels zich vergissen en door de reflectie van de zonnepanelen, de panelen aanzien voor wateren zich vervolgens te pletter vliegen op de panelen. Hier is echter nog nooit wetenschappelijk onderzocht naar uitgevoerd. Het is ook al even geleden dat dit voor is gekomen. De technologisch ontwikkelen van panelen heeft niet stil gestaan en waar het vroeger allemaal donkerblauwe reflecterende panelen waren, bestaan er tegenwoordig ook matzwarte panelen die dus niet reflecteren. Daarmee los je het probleem op. Het gaat te ver om deze initiatiefnemer fundamenteel wetenschappelijk onderzoek te laten uitvoeren om deze kennisleemte in te vullen. **Dat gaat de grenzen van redelijkheid en billijkheid voorbij.** Als dit tegenwoordig al opgepakt zou moeten worden (gezien de range aan verschillende typen panelen die voorhanden is) is dit meer iets voor een brancheorganisatie of voor de overheid om op te pakken.
- Ten aanzien van nader onderzoek naar het effect op ganzenpopulaties t.a.v. het verliezen van mogelijke foerageer-/rustplaats: **Dit is afdoende beschreven in de natuurtoets** (versie 20 december 2020). Het

[illegible]

â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢ â€¢

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen

T

Valt buiten reikwijdte van het verzoek